

כדאית ליה, ואין לנו הכרח להעמיד את המשנה במידות האומרת שמקום המערכה היה משוך ד' אמות דווקא כרבי יוסי.

ורב שרביא אמר: הא מני משנתנו דקתני דמקום מערכה שניה היה משוך ארבע אמות מקרן מזרחית דרומית לצד צפון רבי יוסי הגלילי היא דקסבר דכוליה מזבח בצפון הוה קאי, וארבע אמות דמשנתנו היינו בהדי אמה יסוד ואמה טובב דתניא: רבי יוסי הגלילי אומר: מתוך שנאמר "ונתת את הכיור בין אהל מועד ובין המזבח" ומשמע בין המזבח לאהל מועד ממש, וכתוב בפסוק אחר "את מזבח העולה שם פתח משכן אהל מועד" ומפורש בו שמזבח בפתח אהל מועד ולא כיור בפתח אהל מועד! כדי שלא יהיה הפסק בין מזבח לפתח אהל מועד⁽¹⁰⁾, ואם כן היכן היה נותנו את הכיור כדי שיתקיים בו "בין אהל מועד ובין המזבח"?

נ-ט א

נותנו בין האולם ולמזבח משוך קימעא כלפי הדרום, והוי כבין אהל מועד ולמזבח.

ומהכא מוכח דסבירא ליה דכוליה מזבח בצפון קאי: דמאי קסבר רבי יוסי הגלילי, אי קסבר כוליה מזבח בדרום קאי שהרבה מן המזבח נמצא בצד דרום, נוקמיה לכיור מכותל היכל ולדרום כנגד המזבח בחלקו שאינו כנגד פתח ההיכל ויתקיים הדין שיהיה הכיור ממש בין אולם למזבח, ואי נמי קסבר קדושת היכל ואולם חדא היא ואם כן מאחר ולמדנו שאין נותנין את הכיור כנגד פתח ההיכל, אף כנגד פתחו של אולם אין נותנין אותו, שגם הוא בכלל המיעוט שלא יהיה הכיור מול "פתח אהל מועד", נוקמיה לכיור מכותל אולם ולדרום, בחלק שאינו כנגד פתח ההיכל והאולם, ויתקיים בזה דהוי כבין אולם ולמזבח.⁽¹¹⁾ אי נמי קסבר חציו של מזבח בצפון וחציו בדרום נוקמיה לכיור מכותל היכל ולדרום שעדיין

וכתב שנראה מכאן שהכיור עמד על המעלה העליונה ולא על רצפת העזרה.

11. התוס' הקשו הרי נחלקו תנאים בתוספתא דריש כלים האם מותר לשאינו רחוק ידים ורגלים ליכנס בין האולם ולמזבח, ואם כן היאך יתכן שנעמיד את הכיור בין האולם ולמזבח ממש, [וכונתם להקשות ממה שמבואר בתוספתא בפנים שהיו הכהנים פוצעים את מוחו של הנכנס לשם כן, ואם כן נראה שהוא איסור תורה, וכמו שכתבו התוס' בסנהדרין [פ"ג] להוכיח משם שיש בזה חיוב מיתה מן התורה, ולכן גם לא הביאו את המשנה בריש כלים שנחלקו שם תנאים בזה, כי שם במשנה אין מפורש שהאיסור הוא מן התורה, ואם הוא רק מדרבנן היה ודאי אפשר ליישב שמאחר והוא נכנס כדי לרחוק לא

המערכות על מקום הילוך רגלי הכהנים, שהרי מקום המערכה שם היה אמה על אמה שהוא שיעור מערכה אחת, ואם כן יש לומר שביוהכ"פ סידרו במקדש גם כן מערכה אחת על מקום הילוך הכהנים, אולם מביאים בשם הגרי"ז שעדיין יקשה איך עשו במזבח של משה ביוהכ"פ, שהרי מערכה שניה והמערכה הנוספת ביוהכ"פ שניהם צריכים להיות לפני הפתח וסמוכים לו וכנ"ל, ועיי' במגיה מה שיישב שם.

10. ולא כיור בפתח אהל מועד. הקשה השפת אמת הלא פתח ההיכל היה גבוה כמה אמות מקרקע העזרה, שהרי היו ביניהם י"ב מעלות שכל אחת מהן היתה גבוהה חצי אמה כמבואר במס' מדות, ואם כן הכיור לא היה מפסיק כלל בין המזבח לפתח, [שהיה נמוך מן המזבח],

ומשנינן: **קסבר קדושת היכל ואולם חדא היא** והאיסור להעמיד את הכיור בין המזבח לפתח ההיכל הוא אף כנגד פתח האולם, **וכי נמי מוקמת לה מכותל היכל ולצפון כנגד פתח האולם הוי ליה בין האולם ולמזבח שאין מעמידין שם דבר שיפסיק בין המזבח לפתח.**

ומקשינן: **ונוקמה לכיור מכותל אולם ולצפון בצד צפוני של מזבח שלא כנגד פתח האולם, אלא כנגד החלק הסתום שבכותל האולם, ובוה יתקיים הדין דהוי כבין אולם ולמזבח, ומגלן דהכיור עמד בדרום?** ומשנינן: **אמר קרא "צפונה" — שיהא צפון פנוי מכלים וכיור בכלל כלי הוא** (12).

מאן תנא דפליג עליה דרבי יוסי הגלילי וסבירא ליה דמזבח כוליה בדרום הוה קאי רבי אליעזר בן יעקב היא. דתניא רבי אליעזר בן יעקב אומר, "צפונה" — שיהא צפון פנוי מכלים ואפילו מן המזבח (13).

יש י"א אמה מתוך ט"ז אמה של המזבח בצד דרום העזרה שאינם כנגד הפתח. ואכתי מקרי **"בין אולם למזבח"**, ואי נמי קסבר קדושת היכל ואולם חדא היא ואם כן אי אפשר להעמיד את הכיור בי' אמה מתוך ט"ז אמה שבצד דרום, נוקמיה מכותל אולם ולדרום בו' אמה הנותרות, והוי כבין אולם ולמזבח וא"כ קשה אמאי קאמר רבי יוסי הגלילי דהכיור עמד משוך קימעא מכל רוחב המזבח כלפי הדרום, והא משכחת לה שנעמיד את הכיור בין המזבח ממש לאהל מועד ולא יעמוד מול פתח אהל מועד, אלא לאו, בעל כרחך משום דקסבר רבי יוסי הגלילי כוליה מזבח בצפון קאי וצד דרום של מזבח הוא מול הפתח, ולכך לא העמידו את הכיור כנגד המזבח ממש.

ומקשינן: **ונוקמיה לכיור מכותל היכל ולצפון שלא כנגד פתח ההיכל, אלא כנגד החלק הסתום שבכותל צפון.**

אסרו, ועיין קרן אורה].

וכתבו התוס' שאפשר להעמיד את הסוגיא כאן כדעת המתיר ליכנס בין האולם ולמזבח, וסובר שלא נאסר ליכנס כן אלא להיכל עצמו.

אולם בדברי התוס' מבואר חידוש גדול שכל דין של בין האולם ולמזבח הוא דוקא כנגד המזבח ממש ולכותל האולם, ולא מן הצדדין לצפון ולדרום, וכמו שהעיר הקרן אורה, וזה שלא כדעת הרמב"ם והרמב"ן שכל מה שכנגד האויר הזה הוא עד כותל העזרה הצפוני והדרומי גם כן קרוי בין האולם ולמזבח, והרמב"ם מוסיף גם כל האויר שכנגד המזבח עצמו לשני צידיו, וכמו שהובא במשנה למלך [פ"ו מביאת מקדש ה"א].

כלל לטעם שלא יהא כיור מפסיק בין המזבח לפתח ההיכל, שהרי המזבח כולו בצפון לרבי יוסי הגלילי, והכיור צריך שיהיה בדרום כדי שהצפון יהיה פנוי מכלים, ותירץ שם שמצד טעם זה היה אפשר להעמיד את הכיור בין המזבח וההיכל בחלל פתח האולם, שאינו קרוי צפון [משום שאינו ירך המזבח], אבל כדי שלא יפסיק ביניהם הוצרכנו להעמידו בדרום, והשפת אמת תירץ שמדין "פנוי מכלים" היה די אם רוב הכיור יהיה בדרום, שאז נחשב הצפון שהוא פנוי מכלים, ולא איכפת לן אם יהיה מיעוטו בצפון, אבל כדי שלא יהא מפסיק הוצרכנו שיהיה כולו בדרום.

13. שיטת הרמב"ם [פ"ה מבית הבחירה הט"ו] כפי שהבינו כמה אחרונים שהמזבח היה חלקו

12. הקשה בשיטה מקובצת אם כן אין צריך

שלושה אופנים נידונו במזבח שנפגם:

א. קדשים שנשחטו בזמן שהיה המזבח פגום.

ב. קדשים שהוקדשו בזמן שהיה המזבח פגום, ושחטן לאחר שכבר נתקן המזבח.

ג. קדשים שהוקדשו בזמן שהיה המזבח שלם, ונפגם המזבח, ותקנוהו, ואח"כ שחטן בזמן שהמזבח שלם.

אמר רב: מזבח שנפגם (14) — (15) כל הקדשים שנשחטו שם (16) בעזרה בזמן שהוא

לומר מאחר ששיירי דמיהם נשפכים ליסוד החיצון, הגם שאינו מעכב, יתכן שצריך להיות ראוי לשפיקה, ואם כן יפסל מצד דיחוי גם כן]. ורצה הקרן אורה להוכיח ממה שמבואר בסוגיין ש"כל הקדשים שנשחטו שם פסולין", הכונה גם לקדשים שנשחטו מקודם שנפגם, ופסולין משום דיחוי, ואם כן גם מה שנשחט בשעת הפגימה אין לנו לחדש בו פסול נוסף מלבד הדיחוי, ושוב כתב לדקדק מדברי הרמב"ם שיש גם פסול בעצם השחיטה מלבד הדיחוי, ועיין עוד מזה בהערות לקמן.

15. הגר"ח [בספר הליקוטין] חוקר האם דין זה הוא במקום, שאינו ראוי לשחיטה [ולאכילה, כמבואר בהמשך הסוגיא] כשאין מזבח, או שהוא דין במעשה השחיטה והאכילה שצריכה להעשות כשיש מזבח כשר, והכריע הגר"ח שהוא דין הנאמר במקום, וכך מבואר גם כן בתוך דברי הגרי"ז בפרשת ראה, עיי"ש, ויעויין מנחות [ה ב] שפגימת המזבח נחשב "מקום שאינו ראוי לעבודה".

16. שיטת התוס' כאן שהשוחט קדשים בזמן הזה בחוץ פטור מכרת אפילו למאן דאמר קדושה ראשונה קידשה לעתיד לבוא, משום שאינו ראוי לפתח אהל מועד, שהרי אין כיום מזבח ואם כן אי אפשר לשחוט בפנים, ואע"ג שיש בידנו לבנות המזבח, מכל מקום עתה אינו ראוי הוא, וכמו שמבואר ביומא [סב ב] לענין שוחט שלמים בחוץ קודם פתיחת דלתות ההיכל שפטור משום שאינו ראוי אז לפתח אהל מועד.

בצפון וחלקו בדרום, אבל לא כרבי יהודה דלעיל שהיה עומד באמצע ההיכל ממש, אלא רובו בדרום ומיעוטו כלומר שבע אמות ממנו היה בצפון, וכתב התוס' יו"ט [יומא פ"ג מ"ט] שמקורו הוא מכח המשנה במס' תמיד שמשמע שם כך.

14. הקרן אורה מסתפק בגדר הפסול בשחט כשהמזבח פגום, האם הוא דין הנאמר בעצם השחיטה שצריך שיהיה המזבח שלם בשעת השחיטה, או שהשחיטה אינה צריכה מזבח שלם, ורק שאם המזבח פגום אזי אין הקרבן ראוי לזריקה מיד אחר השחיטה, [שלזריקה ודאי צריך שיהיה שלם], ואם כן חל דין דיחוי בקרבן ושוב אינו חוזר ונראה.

וכתב שיש בזה נפקא מינה לענין דינא, א', אם שחט סימן ראשון כשהמזבח פגום ונתקן ושחט סימן שני, שאם הוא דין בהשחיטה ודאי שיהיה בזה גם כן פסול, אבל אם הוא מצד דיחוי, מאחר שהוא בעלי חיים עדיין, אם כן אין בו דיחוי לפי רב, ב', אם הקדיש הקרבן בשעת פגימת המזבח ושחטו ואחר כך נתקן וזרק הדם, שגם בזה אין לפסול משום דיחוי, וכמו שכתבו התוס' [ד"ה עד] שמאחר והוא דחוי מעיקרו ויש בידו לתקן המזבח, לכולי עלמא אינו דחוי, והמקדש דוד [לג ב ד"ה הקשה] הוסיף שנפקא מינה גם כן לענין חטאות הפנימיות שבהם אין לפסול מצד דיחוי מזריקה, שהרי דמם ניתן בפנים ולא במזבח החיצון, ומכל מקום יהיה פסול בנשחטו כשהמזבח פגום, משום שהוא פסול בעצם השחיטה, [ושוב פקפק בזה, שיש

פגום פסולין! (17) מקרא היה בידינו שלמדנו ממנו דין זה ושכתנוהו.

כי פליק רב כהנא אישכחיה לרבי שמעון ברבי דקאמר משום רבי ישמעאל ברבי יוסי: מנין למזבח שנפגם שכל הקדשים שנשחטו שם פסולין, שנאמר "וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך" ואין לפרש "עליו" על המזבח ממש, וכי עליו אתה זובח שהרי אין מצווה לשחוט דווקא על גבי המזבח, אלא הא דכתב קרא "עליו" ללמדינו דשוחטין הקדשים בעזרה בזמן כשהוא

המזבח שלם ולא כשהוא חסר.

אמר רב כהנא: היינו קרא זה המקרא דאישתמיט ליה לרב:

ורבי יוחנן אמר: [לחלוק ולהוסיף על דברי רב דלא רק קדשים שנשחטו בזמן שהיה המזבח פגום אלא] אחד זה שנשחטו בזמן פגמת המזבח ואחד זה שנשחטו אחר תיקון הפגימה, אך היו קדושים בזמן שהיה המזבח פגום פסולין.

במאי פליגי רב ורבי יוחנן?

המזבח הוא דין כללי בכל הקרבנות, [ואם כן העיכוב הוא אינו מצד עצמותו של הקרבן, אלא מצד העבודות], ומאחר שיש בידנו לתקנו מיד הרי הוא ראוי לפתח אהל מועד, ומשום קודם פתיחת דלתות ההיכל אין לפוטרו, שמכיון וקדושת הבית עדיין קיימת, השוחט בפנים קרינן ביה "פתח אהל מועד" אף על פי שהבית אינו עומד, כ"כ העולת שלמה.

17. הקשה החזו"א [מנחות ל ד] הרי נתבאר במנחות [נ א] שאין מחנכין את המזבח אלא בתמיד של שחר, ואם כן אחר שנפגם יהיו צריכים לכאורה גם כן לחנכו ולהקריב שם תמיד השחר בראשונה, [יעויין מנחת חינוך מצוה תא], ואם כן על כרחך שכאשר באנו כאן לפסול שחיתת כל הקרבנות מצד שהמזבח עדיין פגום מדובר ששחטו את הקדשים בבקר כשעדיין לא הקריבו התמיד, [שאם לא כן יצטרכו להמתין למחר ויפסלו בלינה], והרי אסור להקריב קרבן אחר קודם תמיד השחר, וכתב שלהראשונים הסוברים שבשחיטה אין איסור להקדים לקרבן התמיד ניחא, והאבי עזרי [תמידין א יב] כתב שאפשר להעמיד כאן בשחיתת התמיד של שחר עצמו.

אולם הרמב"ם [מעשה הקרבנות יט טו] פסק שהשוחט בחוץ בזמן הזה חייב כרת, והקשו האחרונים כנ"ל שהרי אין מזבח להקריב עליו.

וכתב הקרן אורה שאם נאמר שאין פסול בעצם השחיטה, והוא רק מצד הדיחוי וכמו שנתבאר למעלה בהערות, אם כן ניחא שהשחיטה עצמה ראויה לפתח אהל מועד, ובתשובות בית יצחק [יו"ד קכג] כתב ליישב שפתיחת דלתות ההיכל אין בידו לעשות, שהרי עבודת הלויים היא והעובד עבודה זו מחוייב מיתה, אבל בידו הוא לבנות המזבח ולכן הוא נחשב ראוי לפתח אהל מועד.

והמקדש דוד [כז ב] תירץ עפ"י מה שמבואר בדברי רש"י ביומא [שם] שכל עיכוב בהקרבן שהוא דין כללי בכל הקרבנות, אינו מחשיבו למחוסר מעשה והוא נחשב ראוי לפתח אהל מועד [כשבידו לתקן בו ביום], ויעויין שם בתוס' ישנים שפירשו באופן אחר, ועל כן יש חילוק בין קודם פתיחת דלתות שהוא דין בשלמים דוקא, כמו שנראה מדברי הרמב"ם [מעשה הקרבנות ה ה], ולכן הוא נחשב אינו ראוי, [שכאשר הוא פסול רק בקרבן זה, הרי העיכוב הוא מצד עצמותו של הקרבן], אבל פגימת

רב סבר בעלי חיים אינן נדחים, ומשום הכי לא פסל אלא בשנשחטו בזמן שהמזבח פגום, ורבי יוחנן סבר בעלי חיים נדחין וכיון שהיה זמן שלא היה כשר לשחיטת הקדשים, נדחו הקדשים ואינן ראויין עוד להקרבה.

מיתובי להקשות לרב: תניא: כל הקדשים שחיו קדושים עד שלא נבנה המזבח שלא בנאוהו עדיין בני הגולה, ואחר כך נבנה המזבח, פסולין משום שנדחו מהקרבה.

ומקודם באנו לבאר את הברייתא, שלכאורה קשה מהכא למאן דסבר דדחויין מעיקרא לא הוי דיחוי אמאי תני שהקדשים דחויים **בנבנה** אחר שהקדישו, והא דחויין מעיקרא **נינהו?** (18)

ומשנינן: **אלא** לא תקשי מהכא למאן דסבר דיחוי מעיקרו לא הוי דיחוי, דנוקמי לברייתא דאיירי שהקדישו **עד שלא נהרס המזבח** בימי נבוכדנצר, **ואחר כך נהרס המזבח** קודם השחיטה דלא הוי דיחוי מעיקרא, הואיל ובשעת הקדשן היו ראויים ליקרב למזבח, ולכן **פסולים**.

ומקשינן: היכי מצינן למימר דאיירי **בנהרס**, הא פשיטא דפסולין ולא מטעמא דדיחוי אלא משום דהא **איזוקין להו**, שהזקן פסול כמו בעל מום, ובהמה שהוקדשה בימי בית ראשון והמתינה לשחיטתה שבעים שנה עד בניית בית שני זקנה היא (19), **אלא יש לפרש הברייתא דאיירי שהקדישן עד שלא נפגם**

ואין ביד הכהן העובד לתקן, בזה דוקא אם הוא היה דחוי מעיקרו אינו דחוי, וכשאין בידו וגם אין מצוה לעשות התיקון, כמו בבהמה של שני שותפין [קידושין ז], בזה הוא נחשב דיחוי לרבי יוחנן גם כשנדחה מעיקרו.

אולם התוס' בכריתות [ז א ד"ה הואיל] הקשו גם כן קושיא זו, ותירצו שכשיש דין פסול לא מועיל מה שבידו לתקן כדי להוריד לגמרי את הדיחוי [כלומר אפילו כשנראה ונדחה], ורק כשהחסרון הוא במציאות, מה שהדם נשפך או כשהוא ביד הפסול, בזה מועיל בידו.

19. המשנה למלך [איסורי מזבח ב ו] כתב לבאר בדעת הרמב"ם שמן התורה פסול זקן אינו תלוי בשנים אלא בזקנה, כלומר שהוא מרתת ותש כחו, ורק מדרבנן אסרו בכל ענין כשהזקין בשנים, עכ"ד.

וכתב במצפה איתן שלפי"ז מיושב קושית התוס' כאן, שהקשו על מה שכתוב במדרש שהפרים שהקריבו הנשיאים לנשיאת המשכן חיו

18. התוס' ביארו שהגם שרבי יוחנן סובר בקידושין [ז] שדיחוי מעיקרו דיחוי הוא, מכל מקום כאן שהוא בידו לתקן המזבח לכולי עלמא אינו דיחוי כשנדחה מעיקרו, והטעם לזה משום שכשבידו לתקן אנו אומרים שמלכתחילה כשהקדיש הקרבן הקדישו לזמן שיהיה ראוי, ואם כן לא נדחה מעולם, והתוס' [סוכה לג א] הקשו ממה שמבואר לקמן [לד ב] קיבל הכשר ונתן לפסול יחזיר לכשר, ואמר רב אשי שם בגמרא שאין בזה פסול משום דיחוי הואיל ובידו להחזירו לו, הרי שאע"ג שהוא נראה ונדחה ואינו דחוי מעיקרו, מכל מקום חוזר ונראה, וסיימו "וצריך לחלק בדברים".

וביאר המקדש דוד [לג ב ד"ה הקשו] שיש בזה ג' דרגות, כשבידו לתקן והוא גם כן מצוה לתקן כמו בנתן לפסול וכמו בנשפך מהכלי לרצפה ואספו, בזה אינו דיחוי כלל אפילו כשנראה ונדחה, משום שהוא עומד להיות מתוקן, וכשיש מצוה לתקן אבל אין זה כ"כ בידו, כמו פגימת המזבח שהוא מסור לגזברים

מוסיפים בדבריה, ואם כן תני נמי בברייתא שנשחטו בזמן שהיה המזבח פגום, וליכא תיובתא לרב מהכא.

ומותבינן: לרב דפוסל קדשים שנשחטו בעזרה בזמן שהמזבח פגום והאמר רב גידל אמר רב (20) מזבח הפנימי שנעקר (21) מקטירין קטרת על רצפת המקדש

המזבח ונפגם ואחר כך נתקן המזבח, ונשחטו הקדשים כשהיה המזבח שלם, ותניא דפסולין, ומשום שנדחה מהקרבה פעם אחד, וקשה לרב דמכשיר בכהאי גוונא!?

ומשנינן: ולא תרוצי קא מתרצת, והלא אין אנו מפרשים הברייתא כפשוטה, אלא

שכבר היה כאן מזבח, נמצא שהקרקע שתחתיו חל בו שם מקום המזבח, שהוא גם כן קדוש בקדושת המזבח, ולכן אפילו שאח"כ נהרס המזבח לא נפקע ממקומו השם שחל בו כבר, ומשום כך אפשר לקיים בו גם עתה דין זריקה, עכ"ד, אולם עדיין צריך להגיע לדין זריקה שלא במקומה, וכמו שכתבו התוס' [לרבי יהודה], שהרי צריך לזרוק כנגד היסוד ובקרנות, אך באמת עדיין יש לדון, שאם נפרש גדר הדין שלא במקומו שהוא כאילו שניתן במקומו, ממילא ודאי שכאן לא שייך זאת, שהרי המקום הראוי לזריקה אינו קיים עתה, ורק אם נאמר שהגדר הוא לזריקה בכל מקום במזבח שם זריקה עליה, הוא הדין כאן מאחר שיש בו קדושת מזבח, מחמת שהיה פעם מקום המזבח וכנ"ל.

21. בחידושי ר"ז הלוי [פא א] נוקט בפשיטות שדוקא במקום שעמד המזבח מקטירין ולא בשאר מקומות שבהיכל, וביאר שמקום מזבח הזהב גם כן נתקדש בקדושת המזבח ולכן כשר להקטיר שם, והוסיף עוד שאף על פי שמקום המזבח הפנימי היה בדקדוק, מכל מקום אינו כמו מזבח החיצון, שמקום מזבח החיצון נאמר בפסוק שהקב"ה בחר בו לעולם יחד עם בחירת המקום לבית המקדש, וכמו שהביא הרמב"ם [בית הבחירה ב א], אבל במזבח הפנימי הגם שנאמר היכן מקומו, ויש בזה הדין של "הכל בכתב", מכל מקום אין זה בחירה לעולם כמו בחיצון, עכ"ד, ויעויין גם בחידושי הגרי"ז [לעיל

עד זמן שלמה והקריבן לגבוה, והקשו התוס' הלא זקנים היו, ולפי דברי המשל"מ הנ"ל בדעת הרמב"ם מיושב, שעדיין לא תש כחם אז, ומן התורה כשרים הם.

20. לפי קושית הגמרא היה אפשר לזרוק הדם במקום המזבח, והקשה החזו"א [יו ב] הרי למדנו לקמן [סב א] שקרן וכבש יסוד וריבוע מעכבין, ואיך יתכן שמקום המזבח יהיה כשר לכל העבודות, [וכעין זה הקשו התוס' לרבי יהודה לפי הס"ד שרצפה כשירה לזריקה], ותירץ עפ"י מה שמבואר לעיל [כו ב] לשמואל שזריקה שלא במקומה [כלומר הניתנין למטה שנתנן למעלה וכדומה] אף על פי שהבשר לא הותר באכילה, מכל מקום הבעלים נתכפרו, וכן פסק הרמב"ם, וגם כאן היתה הזריקה במקום המזבח מועילה כמו שלא במקומו, ומשום כך הקשינו על רב שמאחר ואפשר לזרוק במקום המזבח כדין שלא במקומו, ממילא אין לנו לפסול השחיטה במזבח פגום, שהרי יש מקום הכשר לזריקה לענין כפרת הבעלים, אבל לפי המסקנא לא נתקדשה הרצפה במקום המזבח לענין דמים כלל.

אולם האבי עזרי [פסולי המוקדשין ב י] הקשה על זה, שדין זריקה שלא במקומה שייך דוקא כשיש מזבח ורק שזרק הדם שלא במקומו, אבל כשאין המזבח קיים מה שייך אז זריקה כלל, ולכן כתב שהעיכו של אותם הדברים הוא רק כדי שיחול עליו דין ושם מזבח, ומאחר

זריקה על גבי רצפה, משום שאין הרצפה כמזבח ממש, ורק להקטרה נתקדשה **הכא נמי** (23) **מודי רב בדמים** (24), ומשום הכי הקדשים שנשחטו כשנפגם המזבח פסולין, דגם כשיש רצפה עדיין נחשב דאין כאן מזבח.

מאי רבי יהודה דסבירא ליה דרצפה נתקדשה להקטרה:

דתניא כתיב בקרא "ביום החוה קידש המלך את תוך החצר וגו' כי מזבח הנחושת אשר לפני ה' קטן מהכיל" וסבירא ליה לרבי יהודה לפרש הכתוב **דברים ככתבן** (25) שקדש

במקומו (22), דהרצפה נתקדשה גם כן במקום זה, ודינה כמזבח, וסלקא דעתך דהוא הדין למזבח החיצון שמקום המזבח ברצפה כמזבח, וקשיא דרב אדרב, דאמאי פסל לקדשים שנשחטו כשמזבח החיצון נפגם, הא מקום המזבח ברצפת העזרה קיימת, ודינה כמזבח?! [על פי ביאור ספר טהרת הקודש].

ומשנינן **כדאמר רבא** לענין חידושו של רבי יהודה דסבירא ליה דכל רצפת העזרה נתקדשה כמזבח לענין הקטר חלבים, וסבר רבא דאפילו הכי **מודי רבי יהודה בדמים** שטעונין זריקה על המזבח דאי אפשר לקיים

מזבח החיצון שנעקר היה אפשר להקטיר במקומו, ואמנם התוס' שם הזכירו בדבריהם רק קומץ המנחה, אבל לקמן [סא א] כתבו בפירוש אפילו אימורין, ויעויין שם בהערות מה שתמהו האחרונים בזה, אולם כבר הביאו שבדברי רש"י [מנחות ה ב] מבואר שאין מקטירין במקום המזבח החיצון אפילו קומץ מנחה, [אבל החזו"א [יז ב] דחה דקומץ הוא במקום דם הקרבן ולכן דינו כמותו], וכן דדק בליקוטי הלכות מדברי רש"י כאן יעויי"ש, והק' אורה כתב שלכאורה מוכרח כהתוס', שהרי הגמרא כאן השוותה שכמו שרבי יהודה מודה בדמים כך רב מודה בדמים שאין זורקין אלא על המזבח, והרי לרבי יהודה ודאי ממעטים רק זריקה שאין זורקים על הרצפה, אבל מקטירין שם, ואם כן הוא הדין לרב שממעטים רק זריקה.

24. המשך חכמה [סוף תצוה] כתב שהכונה היא אפילו על דמים שניתנים על מזבח הפנימי, כחטאות הפנימיות, שאין ניתנין במקום המזבח שנעקר.

25. בדברי התוס' [לעיל יד א] מבואר שרק את

יד א] שכתב להוכיח מהגמרא שם שמקום מזבח הפנימי היה בדוקא היכן שעמד ואינו כשר בשאר מקומות בהיכל.

אולם המקדש דוד [ה ו] הוכיח ממה שנאמר לעיל שם שאפשר להעמיד את השולחן בפתח ההיכל, והרי מזבח הפנימי צריך להיות משוך מן השולחן לצד העזרה, ואם כן בהכרח שגם אותו אפשר להעמיד בכל ההיכל, ולא נאמר שיעמידוהו בדוקא במקום מסויים, [ועיי' במגיה שם שכתב שמכל מקום דינו לעמוד כנגד הארון כמבואר בפסוקים], וכתב המקדש דוד שלפ"ז יתכן שיהיה אפשר גם כן להקטיר בכל רצפת ההיכל, שהרי כולו ראוי הוא להעמיד שם המזבח, אך יש לומר שדוקא במקום שעמד שם, שנתקדשה שם הרצפה בקדושת המזבח.

22. המשך חכמה [סוף פקודי] מחדש שדוקא בבית המקדש היה נוהג דין זה, מפני שהקרקע עצמה נתקדשה, אבל במשכן שגוף הקרקע לא נתקדשה, לא היה כשר להקטיר אלא על גבי המזבח.

23. שיטת התוס' לקמן [נט ב ד"ה עד] שגם

שלמה את הרצפה כולה בקדושת מזבח להקטיר עליה⁽²⁶⁾ מפני שרבו עולות ושלמים שהקריבו לחנוכת המזבח, והיה המזבח קטן מהכיל את קרבנות אותו היום, זו דברי רבי יהודה.

⁽²⁷⁾ אמר לו רבי יוסי: וחלא כבר נאמר "אלף עולות יעלה שלמה על המזבח ההוא" שעשה משה, לא בפעם אחת כי אם ביום אחד, שהיתה אש של שמים ממחרת לאכול ובבית עולמים הוא אומר "ויזבח שלמה את זבח השלמים אשר זבח לה' בקר עשרים

רצפת העזרה קידש להקטרה, אבל לא את רצפת האולם [אפילו למאן דאמר שקדושת אולם כקדושת העזרה], ולא את הלשכות [ולכאורה כונתם אפילו אותם הבנויות בקדש].

וההאחרונים הביאו מדברי התוס' [נט ב] שרק כשהמזבח קיים אפשר להקטיר בכל העזרה, אבל כשנהרס המזבח, הגם שבמקומו אפשר להקטיר, אבל לא בכל העזרה, [אולם יתכן לבאר בדברי התוס' שכתבו כן רק אם נאמר שבמקום המזבח החיצון אי אפשר להקטיר כשנעקר, וכן נראה שהבין הקרן אורה], ועוד מבואר בתוס' שם שלרבי יהודה קדושת הרצפה להקטרה נתקדשה גם לעתיד לבוא [למאן דאמר קדושה ראשונה קידשה לעתיד לבוא].

26. הנה אף על פי שנתקדשה הרצפה כמזבח מכל מקום לכמה דברים חלוקה היא מהמזבח עצמו.

א', נחלקו בתוס' בכמה מקומות האם הרצפה נתקדשה גם לענין אימורין פסולין שאם עלו לא ירדו, דלעיל [יד א] כתבו שהוא מקדש פסולין, ובמנחות [נז ב] כתבו שאינו מקדש פסולין, וכן לא נאמר בו האיסור של הקטרת שאור ודבש, ועיין בתוס' לקמן [פז א] ובחזו"א [יט כג], והגרי"ז [לקמן פז] והמקדש דוד [ד ד] מבארים בזה שבאמת יתכן שלא שייך ליתן שם ודין מזבח רק למקצת דברים, אלא הביאור הוא שהרצפה אינה נחשבת למזבח בעצמה, ורק שנתקדשה לענין הקטרה אע"ג שאינה מזבח, ולכן לענין הקטרת פסולין שאם עלו לא ירדו,

בזה צריך דוקא שם מזבח, ולא מועיל מה שהמקום נתקדש להקטרה, ומשום כך כתב המקדש דוד שאפילו להתוס' שסוברים לקמן שמקום המזבח ראוי להקטרה כשנהרס המזבח, מכל מקום זהו דוקא להקטרת כשרין, שלזה א"צ מזבח, ודי במה שנתקדש המקום להקטיר שם, ולכולי עלמא נתקדש מקום המזבח להקטרה, אבל לפסולין צריך מזבח עם כל תנאיו, שיהיה שלם וכו', וכדבריהם יש לומר גם כן לענין הקטרת שאור ודבש, שצריך מזבח דוקא, וכמו שנאמר בהם "ואל המזבח לא יעלו".

ב', אין הרצפה כראשו של מזבח שדינו כצפון לשחיטת קדשי קדשים, כן כתב החזו"א [שם], שהרי לא מצינו בשום מקום שלרבי יהודה אפשר לשחוט קדשי קדשים בכל העזרה. ג', לענין האיסור של זר לעלות על המזבח [לקמן סה א] אינה כמזבח, שהרי הותר לזר ליכנס ל"א אמות של עזרת ישראל, כן הוכיח המקדש דוד [ה 1].

ד', לענין האיסור לעשות מעלות במזבח, כמו שנאמר בסוף פרשת יתרו והובא ברמב"ם [בית הבחירה א יז], שהרי בעזרה היו מעלות לעלות לאולם, כ"כ בחידושי הגר"ח.

27. החזו"א [זבחים יט כח] דן האם לרבי יוסי גם היה אפשר לקדש את כל הרצפה בקדושת מזבח ורק שלא הוצרכו לכך, ונחלקו רק מעשה שהיה היאך היה, או שרבי יוסי חולק בדין וסובר שאין אפשרות לקדש הרצפה.